

Miten edistämme maahanmuuttajanuorten kotoutumista kuntien ja hyvinvointialueiden muuttuvissa rakenteissa?

Minna Säävälä

johtava asiantuntija, kotoutumisen osaamiskeskus

1.11.2022

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Kotoutumisen osaamiskeskus

- Kotoutuminen on monialainen ja moniulotteinen ilmiö
 - Myös työvoiman ulkopuolella olevat kuten lapset, nuoret, lapsia hoitavat vanhemmat, vammaiset, ikääntyneet mukana kotoutumisen kuvassa
- Osaamiskeskus
 - tuottaa tietopohjaa kotoutumispolitiikan ja kotoutumista edistävän toiminnan tarpeisiin
 - seuraa kotoutumisen tilaa
 - vahvistaa ammattilaisten osaamista
 - edistää monisektorista yhteistyötä, mm. kumppanuusohjelma
 - viestii kotoutumisen edistämisestä
- [kotoutuminen.fi](https://www.kotoutuminen.fi)

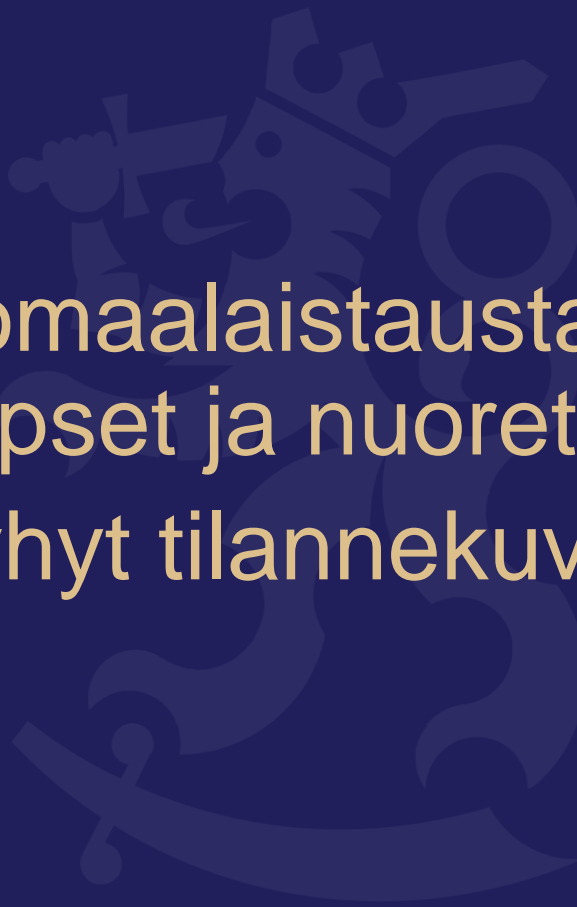
**Kotoutumisen osaamiskeskus edistää
tietoon perustuvaa, vaikuttavaa kotoutumista.**

Esityksen sisältö

- Lyhyt tilannekuva
- Hyvinvointialueiden aloittaminen ja 2023 muutokset
- Kotoutumislain kokonaisuudistuksen tuomat muutokset 2025 alusta

- Huomioitavia asioita, kun nuoria ohjataan uudessa tilanteessa

Ulkomaalaistaustaiset lapset ja nuoret – lyhyt tilannekuva

”Ulkomaalaistaustainen?”

- Tarvitaanko määrittelyjä ja erontekoja?
- Monikieliset lapset? Maahanmuuttajaperheiden lapset? Kansainväliset lapset? Näkyvään vähemmistöön kuuluvat lapset?
- Tilastokeskuksen määritelmän mukaan **ulkomaalaistaustaisia** ovat he, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tunnettu vanhempi on syntynyt ulkomailla
 - Voivat olla itse syntyneet Suomessa tai ulkomailla

Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten hyvinvointi

- Mitä tiedämme hyvinvoinnin yhdenvertaisuudesta? Miten tilannetta voitaisiin parantaa? Ks. tarkemmin [policy bríf](#)
- Yhä useampi lapsista on ulkomaalaistaustainen
 - Valtakunnallisesti 10%
 - Suuremmissa kaupungeissa enemmän
 - esim. Vantaalla alle 20-vuotiaista 29% on ulkomaalaistaustaisia (2021)
 - pk-seudulla noin joka neljäs lapsi syntyy äidille, joka on ulkomaan kansalainen
- Näissä luvuissa eivät ole mukana ns. kaksikulttuuristen perheiden lapset

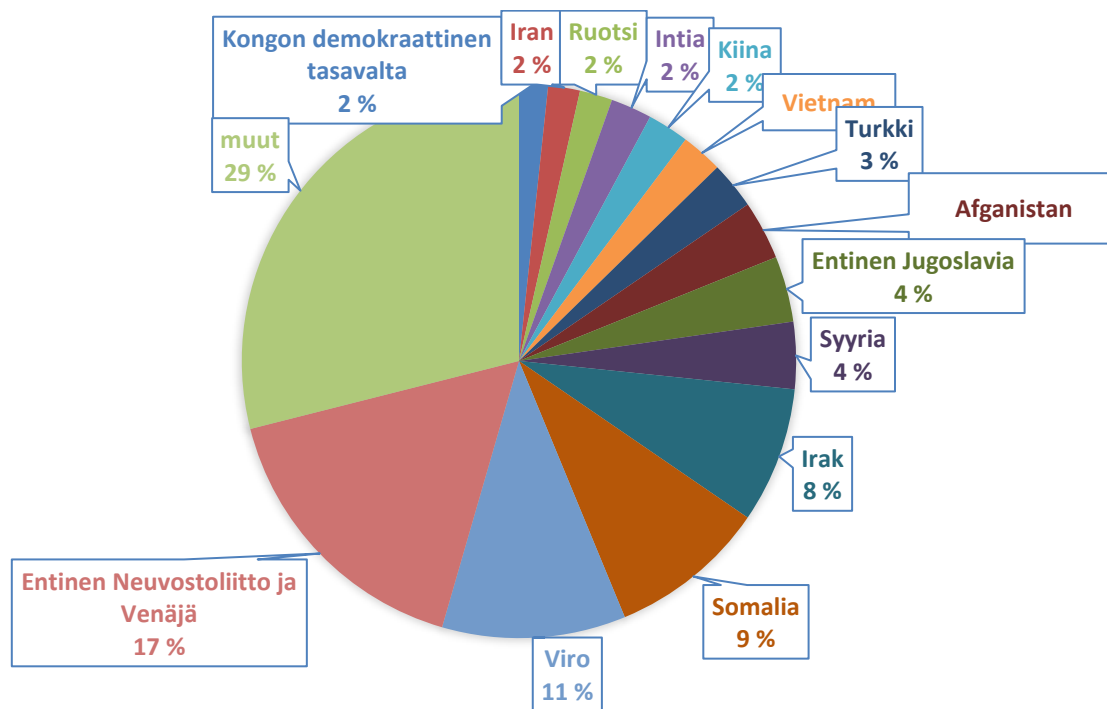
Enemmän Suomessa syntyneitä kuin maahanmuuttaneita lapsia ja nuoria

- **Ulkomaalaistaustaisista lapsista**

- 63 prosenttia on syntynyt Suomessa, 37 prosenttia on syntynyt ulkomailla.
- keskiössä heidän vanhempiensa muuttokokemukset sekä
- Vähemmistötematiikka - mahdollinen syrjinnästä ja rasismista.

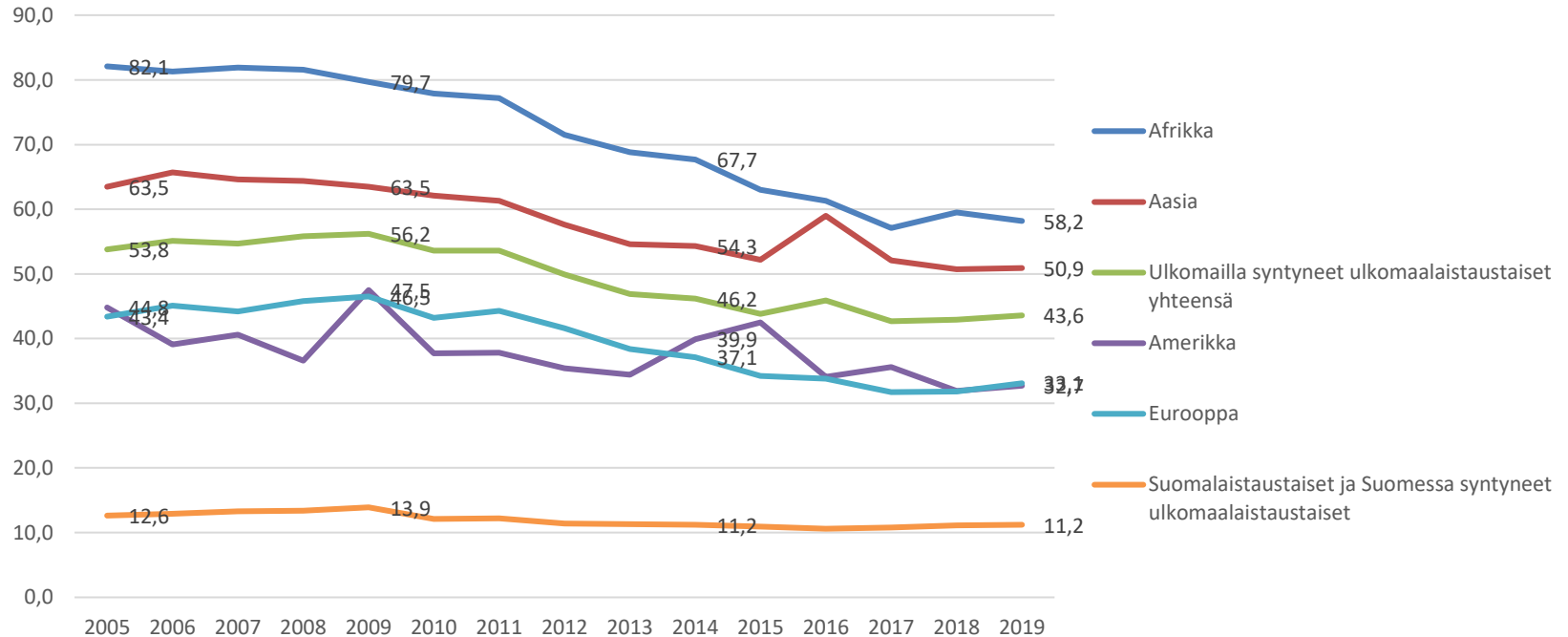
Millaisesta taustasta he ovat?

Ulkomaalaistaustaiset alle 20-vuotiaat taustamaan mukaan vuonna 2021. Vähintään 1 500:n alle 20-vuotiaan taustamaat eriteltynä. Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot.

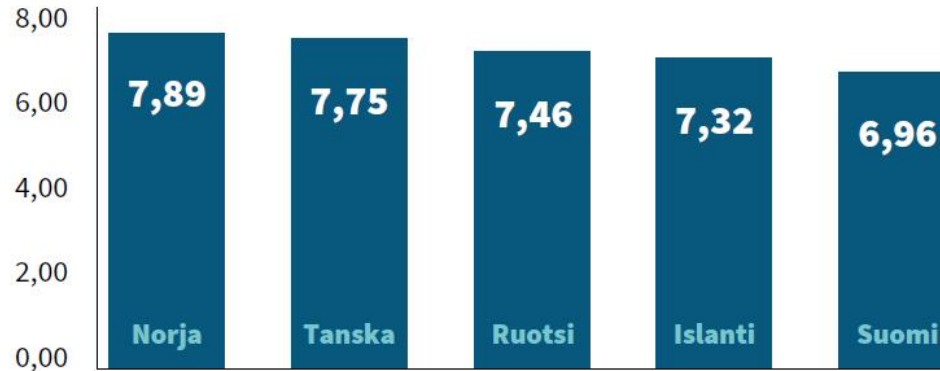

Lasten pienituloisuus 2005-2019

Kuvio 2. Lasten pienituloisuusaste vanhempien tai ainoan vanhemman syntyperän ja taustamaanosan mukaan, %, 2005-2019. Lähde: [Kotoutumisen indikaattoritietokanta](#) 2022.

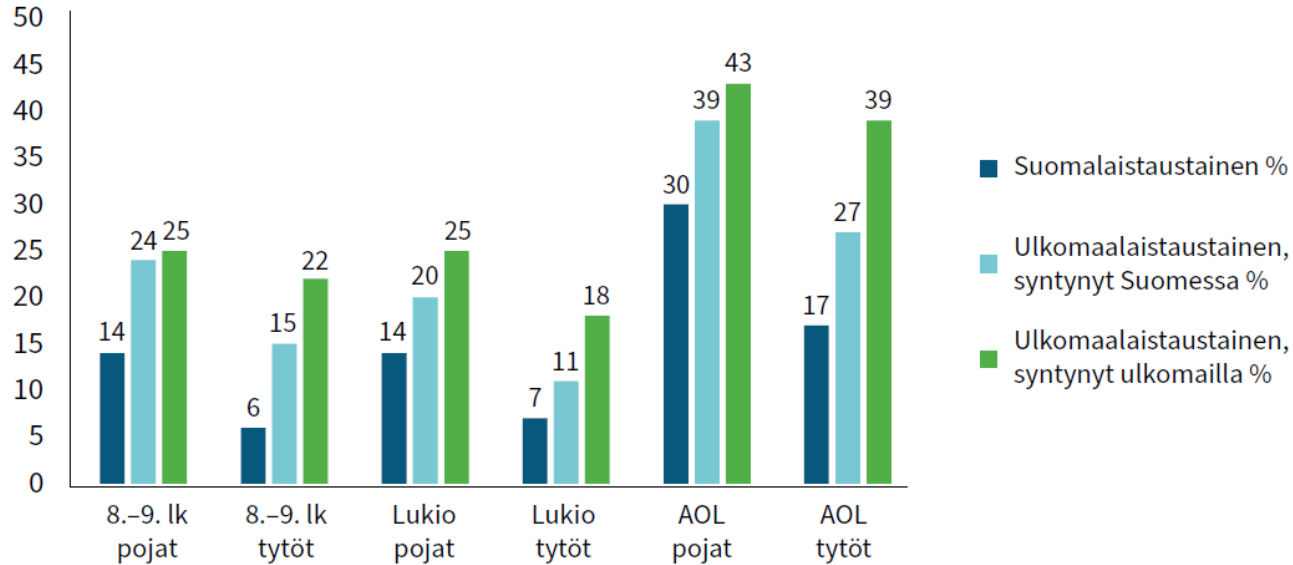
Tyytyväisyys elämään eri Pohjoismaissa

Maahanmuuttajanuorten tyytyväisyys elämään: Keskiarvo.
Skaala: 0–10 (min.-maks.)

Kuvio 6. 11-, 13- ja 15-vuotiaiden ulkomailla syntyneiden nuorten tyytyväisyys elämään eri Pohjoismaissa.
Lähde: Gustafsson 2021.

Osallisuuden kokemus hyvä

Kuvio 7. Osuus tytöistä ja pojista peruskoulussa ja toisella asteella, jotka kokevat heillä olevan hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa (summaindikaattori)¹⁰. Lähde: THL: Kouluterveyskysely 2021.

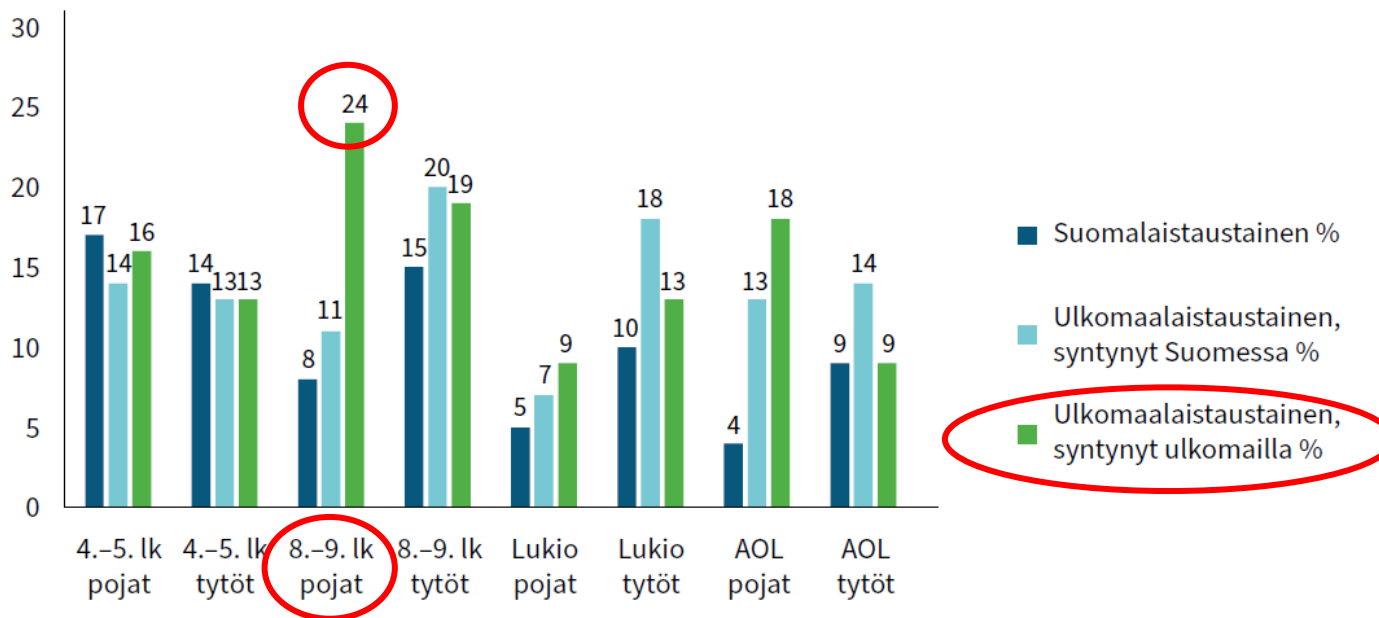
Syrjinnän ja kiusaamisen kokemukset yleisiä

- Yläkouluikäisistä ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista 8.-9. lk **nuorista lähes puolet** oli kokenut viimeisen vuoden aikana **syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla**
 - vrt. suomalaistaustaisista tytöistä 35 %, pojista 19%
- Heistä 14% kokee jatkuvaa koulukiusaamista viikoittain
 - Vrt. suomalaistaustaisista 5%

Erityisesti poikien hyvinvoinnissa haasteista:

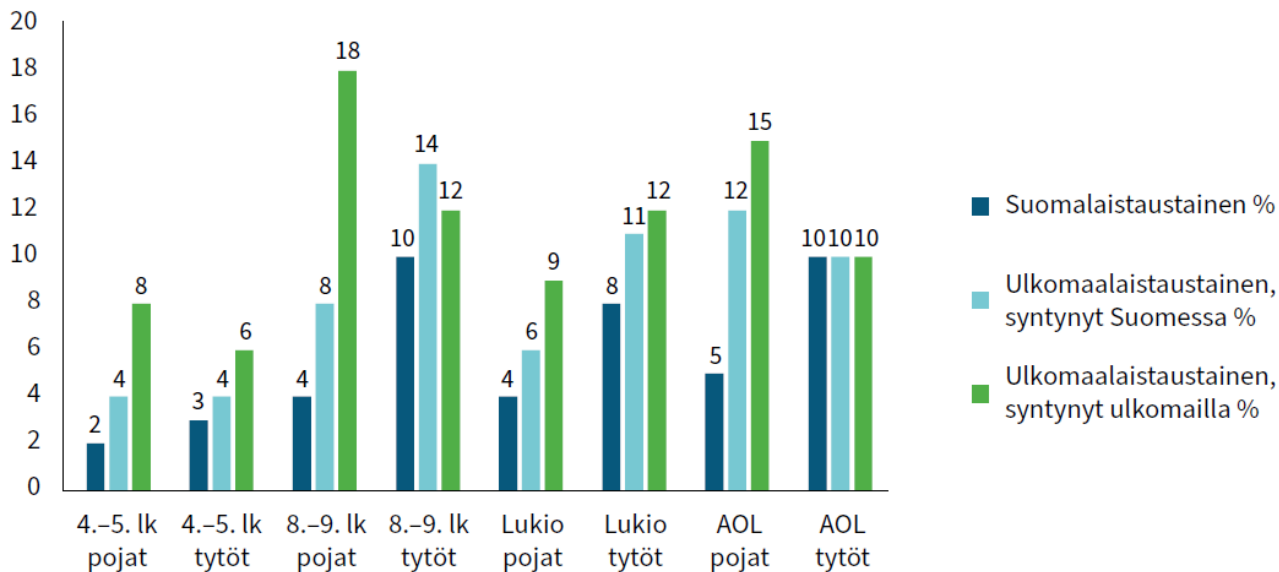
- vanhempien taholta koettu fyysinen väkivalta

Kuvio 4. Fyysistä väkivaltaa vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten taholta vuoden aikana kokeneiden osuus tytöistä ja pojista, peruskoulussa ja toisella asteella. Lähde: THL: Kouluterveyskysely 2021.

Erityisesti poikien hyvinvoinnissa haasteista:

- keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa

Kuvio 5. Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa kokevien osuus tytöistä ja pojista peruskoulussa ja toisella asteella. Lähde: THL: Kouluterveyskysely 2021

Pojille kasaantuu erilaisia haasteita

Väkivallan uhriksi joutumisen, syrjinnän, kiusaamisen, keskusteluvaikeuksien lisäksi mm.

- Ahdistuneisuus
- Yksinäisyys
- Seksuaalinen ahdistelu ja häirintä
- Päihteiden käyttö
- Aamupalan tai lounaan väliin jättäminen
- Tapaturmat

... olivat kaikki yleisempiä kuin valtaväestön samanikäisten poikien parissa. Osa myös yleisempiä kuin ulkomaalaistaustaisten tyttöjen parissa.

Positiivista oli ulkomaalaistaustaisten poikien muita yleisempi lukuharrastus ja osallisuuden kokemus koulussa.

Mitä voisimme tehdä, jotta kaikilla lapsilla olisi nykyistä parempi mahdollisuus hyvinvointiin?

- *Parannetaan vanhempien mahdollisuuksia kotoutua.*
- *Vähennetään lapsiperheköyhyyttä.*
- *Tuetaan vanhemmuutta.*
- *Vähennetään lasten ja nuorten kohtaamaa rasismia ja syrjintää.*

Mikä muuttuu kotoutumisen edistämisessä 2023?

(jos eduskunta hyväksyy esitykset)

Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa

- Sosiaali- ja terveystoimi siirtyy kunnilta hyvinvointialueille
- Kunnat ovat edelleen kotoutumislain mukaisesti päävastuussa kotoutumisen edistämisestä 2023
 - Alkukartoitukset ja kotoutumissuunnitelmat muille kuin työttömille työnhakijoille tehdään kunnassa. Hyvinvointialue voi osallistua, jos se katsotaan tarpeelliseksi.
 - Pakolaisten vastaanotosta sopiminen.
 - Ohjaus ja neuvonta.
- Jos maahanmuuttajalla on sote-puolen tuen tarvetta, hänet ohjataan hyvinvointialueelle sosiaalihuoltolain mukaiseen palvelutarpeen arviointiin.
 - Sote-palveluissa tehdään edelleen merkittävää kotoutumista edistävää työtä!
- Alaikäisten yksintulleiden asumisesta vastaa ensi vuodesta lähtien hyvinvointialue.
- Yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä on kaiken a ja o.

Kotoutumisen edistäminen on monialaista toimintaa, 2023

Kunta

Kotoutumislaisissa säädetyt tehtävät, kuten alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma, pakolaisten vastaanotosta sopiminen, ohjaus ja neuvonta

24

Varhaiskasvatus-, koulutus-, kulttuuri-, liikunta-, vapaa-aika-, nuoriso-, elinkeinopalvelut jne.

24

TE-toimisto (Työvoimapalvelu- uudistuksen jälkeen kunta)

Kotoutumislaisissa säädetyt tehtävät, kuten alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma, ohjaus ja neuvonta

Työvoimapalvelut

Hyvinvointialue

Kotoutumislakiin ehdotetut tehtävät eli mahdollisuus osallistua alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelmaan laadintaan monialaisesti sekä vastuu alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden asumisesta

Perheryhmä-
kodeista
sosiaalihuoltoa
2024

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut

Muut viranomaiset sekä kolmas sektori, kuten järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt, oppilaitokset

mm.
Kansaneläke-
laitoksen palvelut

Muu kotoutumista edistävä toiminta, koulutukset, maahanmuuttajan oma osallisuus

Miten vaikuttaa nuorten palveluihin?

- Nuorten asioista vastuuta nykyistä useammalla toimijalla, kun hyvinvointialueet aloittavat
- Kertokaa, mitä kiperiä kysymyksiä tai huolia on herännyt?

Kotoutumislaki uudistuu kokonaan v. 2025 alusta

(jos eduskunta hyväksyy)

Ohjaus ja neuvonta

- Matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa saataville kaikille Suomeen muuttaneille
- Kuntien velvoite järjestää ohjausta ja neuvontaa.

Työllistymistä ja osallisuutta tuetaan selkeillä palvelupoluilla

- Useita muutoksia kotoutumista edistävään palvelukokonaisuuteen (= kotoutumishjelma), jota kuntien tulisi tarjota kaikille työttömille työnhakijoille, kv-suojelua saaville, ihmiskaupan uhreille ja kotihoidon tukea saaville kotoutujille.
- Kotoutumissuunnitelman keston esitetään olevan yksilöllinen. Pääsääntöisesti kesto olisi kuitenkin enintään kaksi vuotta.
 - Pidennys mahdollinen perustelluista syistä 2 v kuten nykyisinkin.
- Monikielinen yhteiskuntaorientaatio maahanmuuttaneen omalla tai hyvin osaamalla kielellä.
- Työllistymiseen enemmän huomioita kaikille kuin nyt.

Naisten kotoutumiseen kiinnitetään erityishuomiota

- Tärkeää, mm. siksi, että äidin kotoutuminen heijastuu lasten mahdollisuuksiin
- Lasten kotihoidon tuella mahdollista osallistua kotoutumissuunnitelman mukaisiin palveluihin osa-aikaisesti. Kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto voitaisiin pidentää sen johdosta.
- Kunnan tulisi pyrkiä tavoittamaan kaikki alle 3 v sitten maahan muuttaneet kotihoidon tukea saavat maahanmuuttajat kotoutumispalveluiden piiriin.

Koulutus ja omaehtoiset opinnot

- Kotoutumislain nojalla on mahdollista tukea omaehtoisia opintoja työttömyysetuudella laissa säädetyin edellytyksin. Uudistuksessa muutettaisiin näitä edellytyksiä, jotta maahanmuuttajien mahdollisuudet kehittää osaamistaan eivät heikkene kotoutumissuunnitelman keston lyhentyessä.
 - Alle 25-vuotiaille esitetään kotoutumissuunnitelman pidennystä enintään vuodella, jos omaehtoiset opinnot ovat kesken
 - Yli 25-vuotiaille esitetään, että he voivat jatkaa kotoutumissuunnitelman aikana aloitettuja omaehtoisia opintoja loppuun kotoutumissuunnitelman päättymisestä huolimatta, jos edellytykset täyttyvät. Ei oikeutta kulukorvaukseen kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston ylittävältä ajalta.
 - Vapaan sivistystyön lakia muutettaisiin siten, että opiskelu olisi maksutonta maahanmuuttajalle kotoutumissuunnitelman voimassa oloaikana sekä vuosi sen jälkeen.

Ilman huoltajaa maassa asuvat lapset ja nuoret

- Perheryhmäkotitoiminnasta säädettäisiin sosiaalihuoltolaissa (vastuu hyvinvointialueella) 2025 eteenpäin.
 - Perheryhmäkodit sote-palveluiksi.
- Aikuistumisen tuki 25 ikävuoteen asti kuten nyt.
- Säädettäisiin poikkeus, että kansalaisuuden saanut alaikäisenä ilman huoltajaa tullut olisi oikeutettu kotoutumislain mukaisiin palveluihin. Korvaukset 25-ikävuoteen asti.
- Säädettäisiin edustajarekisteristä sekä kehitettäisiin edustajajärjestelmän ohjausta ja valvontaa.

Mitä tulisi huomioida kun ohjataan monikielisiä / ulkomaalaistaustaisia nuoria?

- Monen kohtaamat kielteiset kokemukset omassa elinympäristössä
- Kotien ja nuorten pyrkimys suojella omaa perhettä, eivät välttämättä halua kertoa vaikeuksista ennen kuin ne ovat vakavia.
- Taloudellisen köyhyyden vaikutukset. Mahdollisesti häpeää.
- Yksinäisyyden yleisyys.
- Kodit panostavat koulussa menestymiseen ja toiveet korkealla. Voi olla myös paineita.

- Lainsäädännön muuttuessa: miten turvata omassa työssä ns. yhdyspintatyö? Miten toimisin niin, etteivät rakenteiden muutokset kuormittaisi asiakkaita?

Kiitos
huomiostanne!

minna.saavala@gov.fi